

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

4

Vragen van het lid **Leijten** (SP) aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *het bericht dat zorgorganisatie Vierstroom familieleden verplicht tot mantelzorg* (ingezonden 20 augustus 2013).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Rijn** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) (ontvangen 17 september 2013).

Vraag 1 en 2

Hoe oordeelt u over het bericht dat zorgorganisatie Vierstroom een morele verplichting tot mantelzorg oplegt aan familieleden van bewoners? Kunt u uw antwoord toelichten?¹

Spoort deze morele verplichting tot mantelzorg met uw antwoorden op eerdere Kamervragen dat er van een verplichtend karakter van mantelzorg geen sprake mag zijn?² Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 1 en 2

Mijn ambtsvoorganger gaf in antwoorden op uw eerdere Kamervragen over dit onderwerp aan dat van een verplichting tot de inzet van mantelzorg geen sprake kan en mag zijn. In mijn brief aan de Tweede Kamer «Versterken, verlichten en verbinden» van 20 juli 2013 over informele zorg heb ik ook nadrukkelijk aangegeven dat mantelzorg niet kan en moet worden verplicht. Vierstroom zegt overigens in de berichtgeving zelf ook dat er geen sprake is van een verplichting. Zij benadrukt dat het zorgkantoor en NZa niet akkoord gaan met een verplichting.

Vraag 3

Hoever reikt deze morele verplichting die Vierstroom wil opleggen aan familieleden? Welke taken worden precies opgelegd aan familieleden? Bent u bereid dit uit te zoeken en de Kamer hierover te informeren? Zo nee, waarom niet?

¹ Trouw, 19 augustus 2013: «Zorginstelling maakt mantelzorg tot plicht» en «Als iedereen meehelpt wordt het hier een feestje».

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2012–2013, nr. 48

Antwoord 3

Ik ben zelf op bezoek geweest bij Vierstroom en ik vind de resultaten van het experiment bemoedigend. Familie, cliënten en medewerkers zijn enthousiast. Met gemiddeld meer dan 12 uur per maand netwerkparticipatie leverden de mantelzorgers in het experiment veel meer ondersteuning dan 4 uur per maand. Het welbevinden van bewoners lijkt tijdens het experiment gestegen. Dat is de primaire winst van dit experiment. Ik merk tijdens werkbezoeken hoe groot de rol is die mantelzorgers spelen in het welbevinden van hun naasten. En dat geldt in een instelling evenzo als thuis.

Er is geen sprake van opleggen van taken. Vierstroom streeft naar ten minste vier uur per maand netwerkparticipatie van cliënten. Zij geeft aan dat het bij netwerkparticipatie gaat om het op enigerlei wijze geven van liefdevolle aandacht die het betrokken familielid of vriend kan en wil geven. In de praktijk gaat het om gezelschap houden van de groep, koken, wandelen of een spelletje doen. Vierstroom geeft aan dat het in ieder geval nooit gaat om zorgtaken aan het lijf van de cliënt.

Vraag 4 en 5

Deelt u de mening dat familieleden geen professionele zorgtaken mogen overnemen van zorgverleners omdat dit niet verantwoord is voor de zorg van bewoners? Kunt u uw antwoord toelichten?

Deelt u de mening dat er sprake is van verdringing van professionele zorg doordat familieleden zorgtaken opgelegd krijgen? Zo ja, welke maatregelen gaat u opleggen om dit per direct te stoppen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4 en 5

Vierstroom geeft aan dat het bij netwerkparticipatie in ieder geval nooit gaat om professionele zorgtaken. Vierstroom geeft aan dat het stimuleren van netwerkparticipatie wordt ingezet zonder dat er sprake is van afname van zorgpersoneel. Zij stelt dat netwerkparticipatie de zorgprofessionals de mogelijkheid biedt meer aandacht te geven aan de zorgtaken. In mijn brief van 20 juli 2013 heb ik nadrukkelijk aangegeven dat het niet de bedoeling is dat het beleid zo wordt vormgegeven dat mantelzorgers worden ingezet voor lijfsgebonden zorg. Ik wil dat deze zorg ook na 2015 in handen blijft van mensen die daarvoor zijn gekwalificeerd en die deze activiteiten kunnen uitvoeren volgens professionele standaarden. Er zijn wel mantelzorgers die professionele zorgtaken thuis uitgevoerd hebben voor hun naaste en dat misschien ook wel in de instelling wil blijven doen. Omdat ze dat graag willen, en goed weten hoe handelingen bij hun naaste het best gaan. Daarbij is nooit sprake van een verplichting. Ik hoef dan ook aan Vierstroom geen maatregelen op te leggen omdat er geen sprake is van verdringing van professionele zorg. Het betreft hier het geven van liefdevolle aandacht gericht op een groter welbevinden van bewoners en een prettig leefklimaat.

Vraag 6 en 7

Kunt u uitleggen hoe Vierstroom mantelzorg wil verplichten bij familieleden van bewoners die geen mantelzorg kunnen of willen verlenen? Kunt u uw antwoord toelichten?

Hoe wil Vierstroom mantelzorg bieden aan bewoners die geen familieleden hebben en/of geen sociaal netwerk? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 6 en 7

Vierstroom verplicht geen mantelzorg. Vierstroom heeft voor de situaties in vraag 6 en 7 een buddysysteem ontwikkeld in samenwerking met vrijwilligers. In de praktijk van het experiment bleek het echter niet nodig het buddysysteem in te schakelen omdat in alle situaties een netwerk rondom de cliënt aanwezig was.

Vraag 8

Beseft u dat verplichte taken ook kunnen leiden tot het minder (kunnen) doen van vrijwillige taken en dat iemand die een permanente en/of reguliere inzet niet kan waarmaken ook afgeschrikt wordt om wel af en toe vrijwilligerswerk te verrichten?

Antwoord 8

Ik verwijs naar mijn antwoorden op vraag 1, 2 en 3. Er is geen sprake van opleggen van een verplichte taken.

Vraag 9

Kunt u uitleggen waarom het mantelzorgcompliment niet meer geldt wanneer iemand aan de 24-uurszorg van een zorginstelling is overgedragen, maar dat mantelzorgers wel verplicht worden om minimaal vier uur per maand aan werkzaamheden te verrichten?

Antwoord 9

Om voor een compliment in aanmerking te komen, moet men beschikken over een indicatie voor extramurale AWBZ-zorg. Over de criteria waaraan moet worden voldaan om in aanmerking te kunnen komen voor een mantelzorgcompliment is, mede in relatie tot de hoogte van het beschikbare bedrag, meerdere keren met de Kamer van gedachten gewisseld. In mijn brief van 20 juli 2013 kondigde ik aan dat het mantelzorgcompliment in de huidige vorm gaat verdwijnen. De gemeenten worden verantwoordelijk voor de waardering van mantelzorgers. De middelen voor het mantelzorgcompliment gaan ook naar de gemeenten en de VNG en Mezzo zullen samen een handreiking maken over hoe een gemeente een dergelijke waardering vorm zou kunnen geven.

Vraag 10 en 11

Welke maatregelen heeft de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) getroffen tegen het eerdere experiment van Vierstroom om familieleden te verplichten tot mantelzorg en hierdoor ook tegen de verkapte vorm van bijbetalen voor zorg door «verplicht» vrijwilligerswerk? Kunt u uw antwoord toelichten? Herinnert u uw antwoorden op eerdere Kamervragen waarin u aangaf dat de Nederlandse Zorgautoriteit contact zou opnemen met Vierstroom over zijn eerdere experiment verplichte mantelzorg? Is dit inmiddels gebeurd en wat zijn de uitkomsten hiervan? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 10 en 11

De NZa heeft conform de toezegging in de antwoorden op de Kamervragen van mijn voorganger in oktober 2012 overleg gehad met de directie van Vierstroom. De NZa heeft daarbij de kaders van de Wmg geschetst. De NZa heeft laten weten dat Vierstroom een moreel appel kan doen op de leefomgeving van bewoners, maar dat dit niet zover kan gaan dat mantelzorgers worden verplicht tot het leveren van zorg die valt onder de vergoeding van de AWBZ. Vierstroom heeft aangegeven dat zij zich ervan bewust is dat verplicht vrijwilligerswerk op grond van de Wmg niet is toegestaan en dat zij enkel een moreel appel kan doen op het sociale netwerk van de bewoner. Op basis van de toelichting op het experiment door de Vierstroom heeft de NZa geconstateerd dat er geen sprake is van een overtreding van de Wmg.

Vraag 12

Vindt u het ook onverantwoord dat Vierstroom, die een positief resultaat heeft van € 4,5 miljoen over 2011, een bestuurder heeft die een salaris opstrijkt van € 239.262 en een auto van de zaak krijgt van € 57.292, ondertussen familieleden verplicht vier uur in de maand mantelzorg te verlenen?³ Deelt u de mening dat het onwenselijk is dat een zorgorganisatie met goede financiële cijfers deze verplichtende maatregel wil doorzetten? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 12

Ik verwijs korthedshalve naar mijn antwoorden op vraag 1, 2 en 3. Er is geen sprake van een verplichtende maatregel van Vierstroom.

³ Jaarrekening Stichting de Vierstroom, www.jaarverslagenzorg.nl

Vraag 13

Welke concrete maatregelen gaat u treffen om te zorgen dat Vierstroom per direct de «morele» verplichting tot mantelzorg schraapt? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 13

Vierstroom verplicht geen mantelzorg en daarom ga ik geen maatregelen treffen.